

ELİT SPORCULARDA DOPİNG BİLGİ DÜZEYİNİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA (GÜREŞ ÖRNEĞİ)

Gözde GENÇTÜRK¹

Tekin ÇOLAKOĞLU¹

Mehmet DEMİREL¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı milli güreşçilerin doping bilgi düzeylerini belirlemektir. Çalışmanın örneklemini 2008-2009 döneminde güreş milli takımında mücadele eden ve tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 76 erkek sporcu oluşturmuştur.

Veri toplama aracı olarak uzman görüşü alınarak hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket öncelikle 35 kişilik bir sporcu grubuna uygulanmış, doldurulan anketlere göre sorulardaki eksiklikler giderilerek yeniden düzenlenmiş ve anketin geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Cronbach Alpha, iç tutarlılık yöntemi ile güvenilirlik çalışması yapılarak, cronbach alpha değeri 0.82 bulunmuştur.

Çalışma için ilgili literatür taranarak, tarihi süreç içerisinde dopingin gelişimi incelenmiştir. SPSS 10.0 paket programı kullanılarak yapılan yüzde (%), frekans (f), t-testi ve Anova sonuçlarına göre katılımcıların %63.2'sinin "20-24" yaş grubunda olduğu ve %51.3'ünün spor yaşının "11-15" yıl olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca

Sonuç olarak, antrenörlerin ve yöneticilerin doping konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ayrıca, katılımcıların spor yaşlarına ve doping kullanımının sporcu sağlığı üzerine olumsuz etki yaratıp yaratmama durumuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (p<0.05).

Anahtar Kelimeler: Doping, bilgi düzeyi

A RESEARCH FOR DETERMINE THE INTELLIGENCE LEVEL OF NATIONAL SPORTSMAN FOR DOPING (WRESTLING SAMPLE)

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the intelligence level of wrestler as a national sportsman for doping. Sample of this study is 76 male wrestler competitor in national team in 2008-2009 season. Wrestlers have been randomly selected.

A tool used for data collection is prepared based on expert opinion. The survey is conducted to a population of 35 wrestler. The survey is reassessed depending on the survey results by eliminating the defects in survey questions. Furthermore a validity-reliability study is conducted for the survey. A reliability study is conducted by using Cronbach Alpha internal consistency method and the value obtained is 0.82.

Throughout the study a literature survey is conducted the historical evolution of doping is examined. SPSS 10.0 statistical package program using for percent (%), frequency (f), independent sample t-test and One way Anova analysis, result of analysis 63.2% of participants age were between "20-24", 51.3% of participants sport age were "11-15" year.

As a result of the study, trainers and clap managers has not enough knowledge about doping also, finding shows meaningful differences between sport age and the effect of using doping for health (p<0.05).

Key Words: Doping, intelligence level

GİRİŞ VE AMAÇ

Spor, İletişim ve bilgi çağı olan günümüzde insanların iyi vakit geçirmek ve sağlıklı bir yaşam sürdürmek amacıyla yaptıkları bir uğraş olmakla birlikte, aynı zamanda bazı insanların tam zamanını alacak şekilde meslekleştirilerek yaptıkları ve bundan maddi kazanç elde ettikleri bir faaliyet olmuştur. Sporun bu kadar geniş bir kitleyi içine alması ve buna bir de maddi kazanç eklenmesi başarılı olmayı kaçınılmaz kılmıştır. Bu nedenle, kazanmanın büyük bir amaç olduğu sportif yarışmalarda, sporcular antrenmanla kazandıkları performansın ötesinde yarışmanın sonucunu etkileyecek bir takım madde, malzeme ve uygulamaların kullanımına yönelmişlerdir (14).

İnsanlar, ilk çağlardan itibaren tarihin her döneminde, güçlerini yapay yollarla arttırmak için birçok bitkisel formül denemişlerdir (10). İyi bir sportif performans; fizik, kondisyon, beceri koordinasyon, kas gücü, dayanıklılık ve dengeli beslenme gibi birçok faktöre bağlıdır (4).

¹ Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu-ANKARA

Doping dünya'daki spor yarışmalarında uzun yıllardır süregelen bir problem niteliğindedir (3). Doping sözcüğü "dop" kelimesinden türeyen ve 18. yüzyılda Güney Afrika'da kabilelerin seremonilerde uyarıcı olarak kullandıkları bir içecekten gelmektedir. Doping literatüre ise ilk olarak 1889 yılında, yarış atlarında performans arttırma amaçlı kullanılan narkotik ilaç olarak girmiştir (12).

Avrupa Konseyi'nin düzenlediği toplantılarda doping çok geniş bir anlamda tanımlanmış, çeşitli nedenler hatta psikoloji bir takım prosedürler (hipnoz gibi) bile dopingin tanımı içine alınmıştır. Avrupa konseyi dopingi "organizmaya yabancı bir ajanın hangi yoldan olursa olsun veya fizyolojik maddelerin anormal miktarlarda ya da anormal bir yolla bir şahsı yarışma esnasında performansı yapay olarak ve kural dışı bir şekilde arttırmak amacı ile verilmesi veya o şahıs tarafından kullanılmasıdır" şeklinde tanımlamıştır (2).

İlk resmi doping tanımı 1963'te "sporcu ya da oyuncuların yarışma sırasında veya ona hazırlanırken spor ahlakına yakışmayacak şekilde performanslarını yapay olarak arttıracak ve sporcunun fiziksel ve psikolojik sağlığına zarar verecek, madde veya başka olası yöntemleri kullanması şeklinde yapılmıştır (15).

Dopinge ilişkin son tanım 1 Ocak 2004 yılında uygulamaya giren Dünya Anti Doping Ajansı (WADA) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre doping, bir sporcunun vücuduna ait örnekte; sportif performansı arttırma potansiyeli bulunan veya sağlığı gereksiz yere tehdit eden ya da spor ruhuna aykırı olan bir madde veya yöntemin bulunması ya da kullanılması veya kullanıldığına dair bir kanıtın bulunması şeklindedir (17).

Sporda fair play ve fairnes olguları esastır. Oysa zirve sporunun bir neticesi olan doping sorunu bu ilkeleri zedelemektedir. Doping birçok problemleri beraberinde getirmiş ve hatta çok sayıda sporcunun ölmesine neden olmuştur. Oysa dünya sağlık kuruluşlarının, fiziksel ve ruhsal bakımdan rahatsızlığı olmayan ve aynı zamanda ekonomik sıkıntıda bulunmayan ancak sağlıklı saydığı tespit edilmektedir. Bu manada, sporun hem bedensel sağlığı hem de ruhsal sağlığı geliştirmesinden yola çıkacak olursak, günümüzdeki elit spor branşlarına mensup profesyonel sporcuların aşırı yöndeki başarıya teşvikleri ve kazanmak için bazı ergojenik yardımcıları kullanarak ölümü göze almaları, onların hem sporcu kimliğinden hem de sporun temel amaç ve hedeflerinden uzaklaştıklarını göstermektedir (6). Sporda son çeyrek asrın belki de en büyük sorunlarından biri de elbette doping denilen bir insanlık suçudur (5).

Hemen hemen tüm spor dallarında kullanımı yaygın olan doping maddelerinin kısa sürede bir takım motorik özellikleri olumlu şekilde etkilediği bilinmekle beraber, uzun süre ve yüksek dozlarda kullanıldıkları zaman geriye dönüşü olmayan karaciğer bozuklukları, tümörler, deri dökülmeleri, bayanlarda kılınma ve psikoza kadar giden psikolojik kişilik bozuklukları gibi yan etkilerine de rastlanmaktadır (11).

Bu çalışmanın amacı, milli sporcuların doping bilgi düzeylerinin tespit edilmesidir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, 2008-2009 dönemlerinde güreş milli takımında çeşitli yarışmalarda mücadele eden ve tesadüfi yöntemle seçilmiş olan 76 sporcudan oluşmaktadır. Uzman görüşü alınarak hazırlanmış olan anket öncelikle 35 kişilik bir sporcu grubuna pilot uygulama olarak yapılmıştır. Uygulama sonrasında anketin eksiklikleri giderilip yeniden düzenlenerek toplam 76 güreşçiye uygulanmıştır. Anket, 15 tanesi demografik bilgileri belirlemeye yönelik ve 10 tanesi de doping bilgi düzeyini tespit etmeye yönelik olmak üzere toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Anketin geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Cronbach Alpha, iç tutarlılık yöntemi ile güvenilirlik çalışması yapılarak, cronbach alpha değeri 0.82 bulunmuştur.

Araştırmanın istatistiksel değerlendirmesi; SPSS 10.0 paket programında verilerin uygun dağılımda olduğu belirlendikten sonra frekans (f), yüzde (%), bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) değerlerine bakılmış ve anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır ($p < 0.05$). Ayrıca katılımcıların doping bilgi düzeyine ilişkin maddelere verdikleri cevapların ortalamaları dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	f	%
Yaş	15-19	13	17.1
	20-24	48	63.2
	25-29	11	14.5
	30 ve üzeri	4	5.3
	Toplam	76	100.0
Eğitim Durumu	Ortaokul	1	1.3
	Lise ve dengi	19	25
	Üniversite	51	67.1
	Lisans Üstü	5	6.6
	Toplam	76	100.0
Aylık Bireysel Gelir	250-450	9	11.8
	451-650	11	14.5
	651-850	9	11.8
	851-1050	13	17.1
	1051 ve üzeri	34	44.7
Toplam	76	100	
Spor Yaşınız	0-4 Yıl	2	2.6
	5-10 Yıl	31	40.8
	11-15 Yıl	39	51.3
	16 Yıl ve üzeri	4	5.3
	Toplam	76	100
Haftalık Antrenman Sayısı	2 saat	0	0
	3-4 saat	2	2.6
	5-6 saat	2	2.6
	7-8 saat	17	22.4
	9 saat ve üzeri	55	72.4
Toplam	76	100	

Tablo 1' de araştırmaya katılan milli güreşçilerin kişisel bilgilerinin dağılımı verilmektedir. Verilere göre, katılımcıların %63.2'sinin "20-24" yaş grubunda olduğu, %67.1'inin "Üniversite" mezunu olduğu, %44.7'sinin bireysel gelirinin "1051 TL ve üzeri" olduğu, %51.3'ünün spor yaşının "11-15 yıl" olduğu, %72.4'ünün haftalık antrenman sayısının "9 saat ve üzeri" olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Doping ve Doping Kullanımına İlişkin Bilgilerinin Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	f	%
Doping Sözcüğünü İlk Olarak Nerede Duydunuz?	Antr./Eğitmen	14	18.4
	Aile	28	2.6
	Arkadaş	6	7.9
	Medya	2	36.8
	Doktor	26	34.2
	Toplam	76	100
Doping Tanımı Sizce Nedir?	Performansı yapay yolla arttırmak	37	48.7
	Başarıyı arttırmak için uygulanan antr.dışı yollar	20	26.3
	Başarıyı için antr.dışı ve bazı tıbbi yollar	19	25
	Toplam	76	100.0
Bugüne Kadar Hiç Doping Kontrolünden Geçtiniz mi?	Evet	55	72.4
	Hayır	21	27.6
	Toplam	76	100.0
Doping Sizce Hangi Spor Dallarında Daha Çok Kullanılıyor?	Bireysel Sporlar	37	48.7
	Takım Sporlarında	1	1.3
	Bütün Spor Branşlarında	20	26.3
	Performans Sporları	18	23.7
	Toplam	76	100.0
Doping Hakkında Düşüncelerinizi Açık Yüreklilikle Belirtirdiniz mi?	Doping yapmayı düşünüyorum/düşünebilirim	6	7.9
	Düşündüm ancak yapmadım	19	25
	Hiç Düşünmedim	23	30.3
	Hiç Yapmadım	20	26.3
	Doping Yaptım	8	10.5
	Toplam	76	100.0
Dopingün Sporcuların Performansını Ne Kadar Arttırdığını Düşünüyorsunuz?	Çok	30	39.5
	Orta Düzeyde	17	22.4
	Az	5	6.6
	Çok Az	6	7.9
	Hiç	18	23.7
	Toplam	76	100
Doping Sporcuların Sağlığı Üzerinde Olumsuz Etki Yaratır mı?	Evet	72	94.7
	Hayır	4	5.3
	Toplam	76	100
Sporcuların Doping Kullanımındaki Psikolojik Sebepleri Nelerdir?	Heyecanı Yatıştırmak	0	0
	Konsantre Olmak	0	0
	Kazanmak	31	40.8
	Kaygıyı Yok Etmek	2	2.6
	Hepsi	43	56.6
	Toplam	76	100

Tablo 2' de katılımcıların doping kullanımına ilişkin bilgi düzeyleri incelenmiştir. Buna göre, "doping sözcüğünü ilk olarak nerede duydunuz?" sorusuna %36.8'inin "medya" cevabını verdiği, "dopingün tanımı sizce nedir?" sorusuna %48.7'sinin "performansı yapay yolla arttırmak" cevabını verdiği, "bugüne kadar doping kontrolünden geçtiniz mi?" sorusuna %72.4'ünün "evet" cevabını verdiği, "doping sizce en çok hangi spor dallarında kullanılıyor?" sorusuna %48.7'sinin "bireysel sporlarda" cevabını verdiği, "doping hakkındaki düşüncelerinizi açık yüreklilikle belirtir

miydiniz?” sorusuna %30.3’ ünün “hiç düşünmedim” cevabını verdiği, “doping sporcuların performansını ne kadar arttırdığını düşünüyorsunuz?” sorusuna %39.5’inin “Çok” cevabını verdiği, “doping sporcuların sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratır mı?” sorusuna %94.7’sinin “evet” cevabını verdiği, “sporcuların doping kullanımındaki psikolojik nedenler nelerdir?” sorusuna %56.6’sının “hepsi” cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Doping Bilgi Düzeylerine İlişkin Sonuçlar ve Ortalamalar

DEĞİŞKENLER	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		\bar{X}
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum	6	7.9	21	27.6	16	21.1	30	39.5	3	3.9	3.03
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var	6	7.9	11	14.5	23	30.3	25	32.9	11	14.5	3.31
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor	5	6.6	24	31.6	18	23.7	21	27.6	8	10.5	3.03
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	17	22.4	32	42.1	8	10.5	15	19.7	4	5.3	2.43
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir	36	47.4	17	22.4	6	7.9	15	19.7	2	2.6	2.07
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var	23	30.3	13	17.1	12	15.8	23	30.3	5	6.6	2.65
Tüm sporcular doping kullanmaktadır	21	27.6	33	43.4	8	10.5	9	11.8	5	6.6	2.26
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	2	2.6	7	9.2	5	6.6	21	27.6	41	53.9	4.21
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	9	11.8	27	35.5	20	26.3	19	25	1	1.3	2.68
Doping %100 başarı sağlar.	10	13.2	31	40.8	19	25	13	17.1	3	3.9	2.57

Katılımcıların doping bilgi düzeylerine ilişkin sonuçlara bakıldığında, “doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum” maddesine katılımcıların %39.5’inin “katılıyorum” ($\bar{X}=3.03$) şeklinde görüş bildirdiği, “performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var” maddesine, %32.9’unun “katılıyorum” ($\bar{X}=3.31$) şeklinde görüş bildirdiği, “ülkemizde doping konusu idareciler, yöneticiler ve antrenörler tarafından yeterince biliniyor” maddesine %31.6’sının “katılmıyorum” ($\bar{X}=3.03$) şeklinde görüş bildirdiği, “sporcular üst düzey performans için doping kullanmalıdır” maddesine %47.7’sinin “hiç katılmıyorum” ($\bar{X}=2.43$) şeklinde görüş bildirdiği, “vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir” maddesine %47.4’ünün “hiç katılmıyorum” ($\bar{X}=2.07$) şeklinde görüş bildirdiği, “performans artırıcı maddeleri çevremde idarecilerden, antrenörlerden sporcularına kullandıranlar var” maddesine, %30.3’ünün “katılıyorum” ($\bar{X}=2.65$) şeklinde görüş bildirdiği, “tüm sporcular doping kullanmaktadır” maddesine sporcuların %43.4’ünün “katılmıyorum” ($\bar{X}=2.26$) şeklinde görüş bildirdiği, “doping hayatın ileri ki dönemlerinde ciddi zararlar verir” maddesine, %53.9’unun “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X}=4.21$) şeklinde görüş bildirdiği, “sporcuların doping bilgi seviyeleri yeterli düzeydedir” maddesine, %35.5’inin “katılmıyorum” ($\bar{X}=2.68$) şeklinde görüş bildirdiği, “doping yüzde yüz başarı sağlar” maddesine sporcuların %40.8’inin “katılmıyorum” ($\bar{X}=2.57$) şeklinde görüş bildirdiği ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların Doping Bilgi Düzeyleri İle İlgili Karşılaştıkları Çeşitli Durumlara İlişkin Görüşlerinin Spor Yaşı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

DEĞİŞKENLER	SIRA	YAŞ	N	\bar{X}	S	F	P	Fark Tukey
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum	1	0-4 Yıl	2	3.50	.707	.989	.403	
	2	5-10 Yıl	31	3.16	1.03			
	3	11-15 Yıl	39	3.00	1.07			
	4	16 ve üstü	4	2.25	1.50			
	Toplam		76	3.03	1.07			
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var	1	0-4 Yıl	2	3.50	.707	.129	.942	
	2	5-10 Yıl	31	3.35	1.11			
	3	11-15 Yıl	39	3.30	1.15			
	4	16 ve üstü	4	3.00	1.63			
	Toplam		76	3.31	1.13			
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor	1	0-4 Yıl	2	3.50	.707	.121	.948	
	2	5-10 Yıl	31	3.00	1.15			
	3	11-15 Yıl	39	3.05	1.09			
	4	16 ve üstü	4	3.00	1.82			
	Toplam		76	3.03	1.13			
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	1	0-4 Yıl	2	3.50	.707	.702	.554	
	2	5-10 Yıl	31	2.41	1.28			
	3	11-15 Yıl	39	4.43	1.16			
	4	16 ve üstü	4	2.00	.816			
	Toplam		76	2.43	1.19			
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir	1	0-4 Yıl	2	4.50	.707	3.362	.023	
	2	5-10 Yıl	31	2.00	1.26			
	3	11-15 Yıl	39	2.10	1.20			
	4	16 ve üstü	4	1.25	.500			
	Toplam		76	2.07	1.26			
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var	1	0-4 Yıl	2	4.50	.707	1.898	.138	
	2	5-10 Yıl	31	2.61	1.33			
	3	11-15 Yıl	39	2.69	1.37			
	4	16 ve üstü	4	1.75	.957			
	Toplam		76	2.65	1.36			
Tüm sporcular doping kullanmaktadır	1	0-4 Yıl	2	4.00	1.41	2.148	.102	
	2	5-10 Yıl	31	2.32	1.10			
	3	11-15 Yıl	39	2.20	1.19			
	4	16 ve üstü	4	1.50	1.00			
	Toplam		76	2.26	1.18			
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	1	0-4 Yıl	2	4.00	1.41	.610	.611	
	2	5-10 Yıl	31	4.09	1.22			
	3	11-15 Yıl	39	4.35	.873			
	4	16 ve üstü	4	3.75	1.89			
	Toplam		76	4.21	1.08			
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	1	0-4 Yıl	2	4.00	.000	1.264	.293	
	2	5-10 Yıl	31	2.58	1.08			
	3	11-15 Yıl	39	2.71	1.07			
	4	16 ve üstü	4	3.00	.000			
	Toplam		76	2.71	1.05			
Doping %100 başarı sağlar.	1	0-4 Yıl	2	3.50	.707	1.464	.232	
	2	5-10 Yıl	31	2.35	1.08			
	3	11-15 Yıl	39	2.74	1.04			
	4	16 ve üstü	4	2.25	.500			
	Toplam		76	2.57	1.04			

*(p<0.05)

Katılımcıların spor yaşı değişkenine göre doping bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, “vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir” maddesine ilişkin katılımcıların spor yaşlarına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır [$F_{(3-72)} = .023$; $p < 0,05$].

Spor yaşı “0-4 yıl” olanların puanları ($\bar{X} = 4.50$) ile spor yaşı “5-10 yıl” ($\bar{X} = 2.00$) ve spor yaşı “16 yıl ve üstü” ($\bar{X} = 1.25$) olan katılımcıların puanları arasında spor yaşına göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Katılımcıların diğer maddelere ilişkin

görüşlerinin spor yaşına göre incelenmesi sonucunda ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 5. Katılımcıların Doping Bilgi Düzeylerinin “Doping Sporcuların Sağlığı Üzerinde Olumsuz Etki Yaratır mı?” Sorusuna Göre Farklılığı İçin T-Testi Sonuçları

DEĞİŞKENLER		N	\bar{X}	S	T	p
Doping ile ilgili kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yeterli buluyorum	Evet	72	3.02	1.08	-.888	.378
	Hayır	4	4.00	0		
Performans artırıcı maddeleri (doping) çevremdeki sporculardan kullananlar var	Evet	72	3.30	1.13	-.608	.545
	Hayır	4	4.00	0		
Ülkemizde doping konusu idareciler, antrenörler ve sporcular tarafından yeterince biliniyor	Evet	72	3.05	1.12	-.834	.407
	Hayır	4	4.00	0		
Sporcular üst düzey performans sergilemek için doping kullanmalıdır.	Evet	72	2.41	1.18	-1.328	.188
	Hayır	4	4.00	0		
Vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir	Evet	72	2.06	1.27	-1.509	.136
	Hayır	4	4.00	0		
Performans artırıcı maddeleri çevremdeki antrenör ve idarecilerden sporcularına kullandıranlar var	Evet	72	2.69	1.35	-.954	.344
	Hayır	4	4.00	0		
Tüm sporcular doping kullanmaktadır	Evet	72	2.20	1.11	.186	.853
	Hayır	4	2.00	0		
Doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir.	Evet	72	4.31	1.00	2.293	.025
	Hayır	4	2.00	0		
Sporcuların doping bilgi düzeyleri yeterli seviyededir.	Evet	72	2.72	1.05	-1.207	.231
	Hayır	4	4.00	0		
Doping %100 başarı sağlar.	Evet	72	2.56	1.05	-1.341	.184
	Hayır	4	4.00	0		

*(p<0.05)

Katılımcıların, “doping hayatın ileriki dönemlerinde ciddi zararlar verir” maddesine ilişkin görüşleri “doping sporcuların sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratır mı?” sorusuna göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$t_{(76)}=.02$; $p<0.05$]. Bu maddede “evet” görüşünü bildiren sporcuların görüşlerinin ortalaması 4,31 olarak gerçekleşirken, “hayır” diyen sporcuların görüşlerinin ortalaması 2,00 olarak gerçekleşmiştir. Aradaki sayısal fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Örneklem grubunun diğer maddelere ilişkin görüşleri arasında ise anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Başka bir anlatımla sporcuların diğer ifadelerle ilişkin görüşleri “doping sporcuların sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratır mı?” sorusuna bakılmaksızın benzer bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sporcuların performanslarını artırma arzusu kuvvetli bir arzudur ve sportif başarının gerek ekonomik gerek sosyal gereksinimleri, başarılı olma arzusunun ahlaki kurallarını olduğu kadar sağlık kurallarını da bozmasına neden olmaktadır (1). Spor dünyasında da bu etik ve sağlık karşıtı olgu karşımıza doping olarak çıkmaktadır.

Yapılan bu çalışmada 2008-2009 sezonunda milli takımlarda mücadele eden sporcuların doping bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre sporcuların %63.2’si (N=48) “20-24 yaş” aralığında, %67.1’i (N=51) “üniversite” mezunu %44.7’ sinin (N=34) gelir düzeyinin “1050 TL ve üzeri”, %51.3’ünün (N=39) spor yaşının “11-15 yıl” olduğu ve %72.4’ünün (N=55) haftalık antrenman sayısının “9 saat ve üzeri” olduğu ortaya çıkmıştır.

Sporcuların doping sözcüğünü ilk olarak nerede duyduklarına ilişkin orana bakıldığında %36.8'i "Medya" olarak belirtmiştir. Bu durum medya'nın doping konusunda sporcuların bilgilendirilmesinde önemli rol oynadığını göstermektedir.

Araştırma sonucunda sporcuların doping konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sporcular doping konusunda bilgilendirilmeli ve bu bilinçle, bu tür ilaçların zararlarını öğrenerek kendini ondan uzak tutmalıdır (6). Ayrıca Eröz'ün (2007) milli sporcular üzerine yaptığı çalışmada da sporcuların doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları konusuna katılımcıların %72.5'inin "kesinlikle katılmıyorum" dediği ortaya çıkmıştır. Çalışmada ankete katılanların %52.5'i üniversite eğitimi almış ve milli düzeyde sporcu olmalarına rağmen doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır (9).

Sporcuların %72.4'ünün bugüne kadar doping kontrolünden geçtiği fakat %27.6'sının hiç doping kontrolü yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç müsabakalarda uygulanan doping kontrol mekanizmalarının yeterli derecede işlemediği ve daha iyi bir şekilde yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların spor yaşı değişkenine göre doping bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında "vitaminler doping maddesi olarak kabul edilebilir" maddesine ilişkin katılımcıların spor yaşlarına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre spor yaşı "0-4 yıl" olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=2.00$) ve spor yaşı "16 yıl ve üstü" ($\bar{X}=1.25$) olan katılımcıların puanları arasında spor yaşlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç spor yaşı yüksek olan sporcuların, spor yaşı daha az olan sporculara göre bu konuda daha bilgili olduğunu göstermektedir. Öztürk (2009) tarafından Hentbolcuların doping bilgi düzeyini tespit etmeye yönelik çalışmasında ise vitaminlerin doping olarak görülmediği ortaya çıkmıştır (13). Diğer bir deyişle hentbolcuların ve güreşçilerin doping bilgi düzeyinde farklılıklar olduğu düşünülmektedir.

Çetinkaya ve ark. (2007) Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu'ndaki öğrencilerin doping konusundaki bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelenmesi isimli araştırmasında, öğrencilere uyguladıkları ankette öğrencilerin %1.4'ü doping konusunda eğitim aldıklarını belirtirken, %98.6'sı gibi bir çoğunluğunun bu konuda eğitim almadıklarını tespit etmiştir. Bu sonuç sporcu eğitiminde önemli rol oynayan antrenörlerin doping konusunda yeterli bilgiyi üniversitelerden alamadıkları sonucuna ulaştırmaktadır (8).

Sporcuların doping bilgi düzeylerine göre dopingin sporcuların sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratıp yaratmama durumuna göre yapılan t-testi'nde dopingin hayatın ileri ki dönemlerinde ciddi zararlar verir maddesine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu maddede "evet" görüşünü bildiren sporcuların görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=4.31$) olarak gerçekleşirken "hayır" diyen sporcuların görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=2.00$) olarak gerçekleşmiştir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Doping amacıyla ilaçların kullanımı, performansı belki o yarışma için arttıran fakat kısa veya uzun dönemde spor yaşamını arttıran fakat kısa veya uzun dönemde spor yaşamını öldüren, insan sağlığını bozan zararlı ve tehlikeli yöntemlerdir. Yalnız ve Gündüz (2004)'ün çalışmalarında da sporcuların büyük bir kısmının doping maddelerinin zararlı etkilerini bilerek ve bu zararlı etkilere maruz kaldıkları halde kullandıklarını belirtmişlerdir (16).

Sonuç olarak, antrenörlerin ve kulüp yöneticilerinin doping konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca milli güreşçilerin spor yaşlarına göre doping kullanımının sağlık üzerine olumsuz etkisi olup olmadığına ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu nedenlerle, doping konusunda sporcuların yanı sıra özellikle antrenörlerin ve kulüp yöneticilerinin eğitimine daha

fazla önem verilmeli, sporcular daha sık aralıklarda doping kontrolüne tabi tutulmalı, doping maddelerini satanlar veya kullandıranlara ilişkin daha sert yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akgün, N. Doping (Steroidlere Karşı Mücadele Sürüyor). No:96, Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 1991, s.10.
2. Akgün, N. Egzersiz Fizyolojisi. II. Cilt, No:114, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 1993, s.121.
3. Barroso, O., Mazzoni, I., Rabin, O. Hormone Abuse In Sport:The Antidoping Perspective. Asian Journal Of Andrology. 2008: 10(3):391-402.
4. Başkaya, C. Doping: Kazanmak Uğruna Ölmek. Özgür Üniversite Forumu, Sayı:25, Ankara, Ocak-Mart 2004, 610.
5. Bayatlı, T. Hakca Yarışma ve Doping. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. Atasü, T. (Ed). İstanbul: Form Reklam Hizmetleri, 2004, s.13.
6. Baysaling, Ö. Spor'da Her Yönüyle Doping Zararları, Doping ve Kürler, Doping Mücadele. İstanbul: İlpres Basım ve Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti., 2000, s.56.
7. Bozkurt, İ., Pepe, K., Eröz, F., M. Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin İlaç (Doping) Hakkında Bilgi Düzeyleri ve Düşüncelerinin Araştırılması. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla, 2006, s.490.
8. Çetinkaya, G., Ağyar, E., Dilbaz, K., Ö. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki Öğrencilerin Doping Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarının İncelenmesi (Akdeniz Üniversitesi Örneği). 4. Akdeniz Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 9-11 Kasım2007.
9. Eröz, M., F. Milli Düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter Yapan Sporcuların Doping ve Ergojenik Yardım Hakkındaki Görüşlerinin ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya, 2007.
10. Ertaş, Ş., Petek, H. Spor Hukuku. Ankara:Yetkim Yayınları, 2005, s.167.
11. Güler, D., Gökdemir, K., Günay, M. Türkiye'de Üniversitelerarası Spor Oyunlarına Katılan Futbolcuların Ergojenik Yardımcılar Hakkındaki Bilgileri ve Kullanma Düzeyleri, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:3, Ankara, 2004, s.37-78.
12. Lippi, G., Franchini, M., Guidi, C., G. Doping In Competition or Doping In Sport. British Medical Bulletin, 2008;86:95-107.
13. Öztürk, G., E. Türkiye'de Doping, Sporcuların Doping Bilgi Düzeylerinin Ölçülmesi (Hentbol Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara, 2009, s.103.
14. Şenel, Ö., Güler, D., Kaya, İ., Ersoy, A., Kürkcü, R. Farklı Ferdi Branşlardaki Üst Düzey Türk Sporcuların Ergojenik Yardımcılara Yönelik Bilgi ve Yararlanma Düzeyleri. Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:II, Sayı:2, Ankara, 2004, s.41.
15. TÜBİTAK. Doping. Bilim ve Teknik Dergisi (Yıldız Takımı). Sayı:4, Ankara, Eylül 2008, s.18.
16. Yalnız, İ., Gündüz, N. Ankara İlinde Vücut Geliştirme Branşında Faaliyet Gösteren Sporcuların Ergojenik Yardımcılar Konusunda Bilgi ve Uygulama Düzeyleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, Ankara, 2004, s.21-23.
17. Yücesir, İ. Doping Suçu; Doping Madde ve Yöntemleri. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri. Atasü, T. (Ed.). İstanbul:Form Reklam Hizmetleri, 2004, s.41-42.